

Білоцерківське відділення громадської організації
"Суспільна амністія"

Київський обласний Комітет виборців України

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ

**"Вибори-99: крок до
громадянського
суспільства"**

Біла Церква

1999

Підготовлено у рамках проекту Ресурсного центру "Гурт" "Вибори-99: підвищення громадської активності". Виконання проекту стало можливим завдяки програмі Freedom House "Партнерство за реформи в Україні", яка виконується за сприяння Агенції Міжнародного Розвитку Сполучених Штатів (USAID)/Угода № 121-A-00-98-00614-00.

**Білоцерківське відділення громадської організації
"Суспільна амністія"**

Київський обласний Комітет виборців України

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ

"Вибори-99: крок до громадянського суспільства"

Біла Церква

1999

У збірнику матеріалів Круглого столу викладені стенограми виступів його учасників, що висвітлюють можливі напрямки діяльності владних структур та неурядових організацій щодо демократизації суспільного життя в Україні, становлення та розвитку Третього сектору.

Упорядник
Коректор
Комп'ютерний набір

Панько В.І.
Данельська О.І.
Панько В.І.

КРУГЛИЙ СТІЛ

Тема: "Вибори-99: крок до громадянського суспільства"

Мета: провести обмін думок щодо підвищення громадської активності мешканців Білої Церкви, її реальних механізмів і прогнозованих наслідків у контексті соціально-економічного розвитку міста.

Організатори: Білоцерківське відділення громадської організації "Суспільна амністія", Київський обласний Комітет виборців України.

Круглий стіл був проведений 25 жовтня 1999 р. у Білій Церкві в рамках проекту Ресурсного центру для громадських організацій "ГУРТ" "Вибори-99: підвищення громадської активності", фінансованого Фондом "Freedom House".

Учасники:

1. Бут Юрій Олександрович - голова Київського обласного Комітету виборців України
2. Коробченко Олексій Володимирович - голова територіальної виборчої комісії
3. Корольов Володимир Олександрович - нач. відділу маркетингу АТ "Трібо"
4. Кривошеїн Георгій Миколайович - голова Асоціації пенсіонерів Білої Церкви
5. Крижанівський Володимир Євгенович - голова Товариства дітей, хворих на церебральний параліч, та їх батьків "Аюрведа", директор реабілітаційного центру
6. Михальська Тамара Олександрівна - координатор громадської приймальні, Асоціація пенсіонерів Білої Церкви
7. Панько Валерій Іванович - координатор громадської приймальні, ГО "Суспільна амністія", Біла Церква
8. Сало Петро Степанович - заст. директора колективного підприємства "Інформаційні технології"
9. Халецький Андрій - координатор програм Ресурсного центру громадських організацій "ГУРТ"
10. Чернецький Євген Анатолійович - науковий консультант БФ "Творча ініціатива"
11. Ярмола Олександр Володимирович - голова Товариства охорони старожитностей Київщини

участие в управлении предприятием, выводе его из кризиса. А вот по итогам - получай свой честно заработанный процент. Это то, что сегодня реально можно сделать на уровне города. Все остальное - это уже на уровне государства: налоги, законы, Конституция (которая, к сожалению, остается Конституцией оккупантов). Вот, вкратце, все. Спасибо.

Ярмола О. - Голова Товариства охорони старожитностей Київщини
Філософські та історичні аспекти динаміки громадянської
активності населення

Шановні учасники Круглого столу!

Одне із головних понять для визначення сутності людини як живої істоти — це активність. Вона є формою існування людини у світі. Завдяки їй можливе таке суто людське явище, як свобода.

Активність з'являється при народженні людини і зникає лише з її смертю. Вона виступає як спосіб реалізації людиною чи певною соціальною групою, своїх прагнень, бажань, надій. В повсякденному житті активність може приймати різноманітні форми: економічну, політичну, релігійну, наукову, спортивну, національно-культурну, мистецьку; може виражатися в формі наркоманії, алкоголізму, суїциду, злочинництва та ін.

Конкретна людина (з яких саме й утворюється суспільство) зрозуміло не здатна охопити всіх *можливих* для даного суспільства форм активності, а обмежується декількома конкретними формами (скажімо я займаюся науково-дослідною роботою в галузі космічних досліджень, граю в шахи та співаю в церковному хорі). Це є однією з важливих передумов динаміки активності в суспільстві (тобто переключення з одних видів та форм на інші, зміни напрямків та інтенсивності).

Виходячи із цілеспрямованої участі (або неучасті) індивіда в суспільному житті, ми можемо виділити наступні **види активності**:

- *соціальну* (спрямовану на соціум);
- *асоціальну* (або егоїстичну, індиферентну по відношенню до соціуму).

Як ми можемо побачити, такі форми активності, як релігійна, мистецька, спортивна та деякі інші містять в собі одночасно і соціальний, і асоціальний аспект. Лише політична активність має чисту соціальну спрямованість.

Соціальна (громадянська) активність може мати як конструктивний (спрямована на участь в роботі, підтримку та розвиток структури існуючих та створюваних соціальних інститутів та відносин) так і деструктивний (спрямована на руйнацію) характер. Відповідно ми можемо виділити такі **типи соціальної активності**:

- *позитивну* (соціально цінну) - A^+ ;
- *негативну* (антисоціальну) - A^- .

Активність громадян у суспільстві завжди обмежується існуючими соціальними інститутами. З цього погляду, ми можемо виділити декілька основних **типів суспільства**:

1. *Ідеальне*;
2. *Індустріальне (сучасне західне)*;
3. *Тоталітарне*.

Графічно їх можна представити так:

- A_o (очікувана, уявна активність);
- A_d (дозволена активність);
- A_i (існуюча активність);
- A^- (негативна, антисоціальна активність).

Прикладом ідеального суспільства може служити "Держава" Платона, в якій громадяни поділялися на три стани: "філософи", "воїни", "ремісники та селяни". При цьому лише представники третього стану мали право власності, дозвіл вести торгівлю як у державі, так і за її межами. Вони ж забезпечували життя двох перших станів. Фактично, це майже кастова система держави, в якій в ідеалі повинні бути відсутні внутрішні протиріччя, тобто, суспільна напруга: "воїни" керуються традиціями, які виробляються "філософами", а "ремісники" - обслуговуючий персонал. Таке суспільство максимально стабільне, але не має розвитку (як і давні держави з кастовою системою - Єгипет, Індія та ін.). Ідея цієї держави не передбачає матеріального, технологічного, культурного та будь-якого іншого прогресу. Завдяки цьому усувається соціальна напруга в суспільстві, тобто, очікувана активність (A_0) формується традиціями, дозволена активність (A_d) - законами. При цьому дозволена активність (A_d) максимально наближується до очікуваної активності (A_0), тобто $A_0 \approx A_d$. Негативна активність (A^-) — мінімальна.

В другому варіанті суспільства (сучасні розвинені західні держави) активність громадянина більш подавлена, й існує досить значна антисоціальна (A^-) активність населення. Але загалом суспільство знаходиться в рівновазі та відносній стабільності.

В третьому варіанті (наприклад — окупована Франція 1940-41 рр.) дозволена активність (A_d) низька. Значно зростає антисоціальна активність (A^-).

Виходячи із запропонованої моделі співвідношень типів соціальної активності, можна визначити рівень соціальної напруги в суспільстві за формулою:

$$H_c = A_0 - A_d$$

де: H_c — соціальна напруга, A_0 — очікувана активність [дорівнює 1],
 A_d — дозволена активність).

Таким чином ми бачимо, що соціальна напруга в суспільстві тим вище, чим нижче рівень дозволеної активності (A_d) по відношенню до очікуваної (уявної) активності (A_o). (Показник соціальної напруги (H_c) не має абсолютного значення. Так, наприклад, якщо мої очікування не передбачають мою особисту участь у передвиборній кампанії, то будь-які обмеження з цього приводу не будуть мати для мене жодного значення. З іншого боку, якщо я вважаю, що маю право працювати по спеціальності, а мене цього позбавляють, то виникає моя внутрішня напруга, яка додається до загальної соціальної напруги в суспільстві.)

Якщо рівень дозволеної активності перевищує рівень очікуваної, то соціальна напруга зникає, переходячи в свою протилежність. Але таке повне зникнення H_c можливе лише в окремих питаннях. В суспільному житті в цілому певний рівень соціальної напруги присутній завжди, і, в розумній кількості, є стимулом для розвитку соціуму.

Негативним наслідком високої H_c є неможливість реалізації людською своїми прагнень. Це призводить:

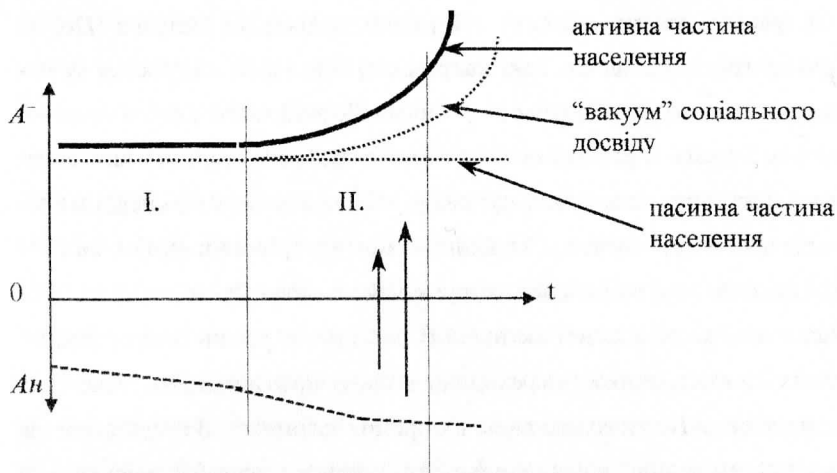
— до зростання антисоціальної активності (починаючи із кримінальної і закінчуючи революціями);

— до переключення на асоціальну активність (індиферентну до суспільного життя взагалі).

В реальному суспільстві відбуваються постійні, часто неконтрольовані, коливання рівнів активності. Цікаво розглянути процес різкого зростання існуючої соціальної активності (A_i). Це може бути викликане або насильницькою руйнацією суспільних інститутів та відносин (наприклад, під час революцій, повстань, страйків тощо), або різким зростанням рівня дозволеної активності (A_d) (реформування суспільства “зверху”, вибори тощо).

Розглянемо деякі особливості останнього прикладу. Ми всі наочно можемо спостерігати за кампанією по виборах Президента України. “Вибори-99” є кращим зразком різкого підвищення рівня дозволеної актив-

ності. На пасивну частину населення це не справило ніякого особливого впливу, тобто її активність в цій сфері майже не змінилася.

Але нас цікавить, що відбулося з активною частиною населення? Зростання рівня A_d відбулося значно швидше, ніж йшло пристосування до нього широких мас населення. Адже громадська активність передбачає певні норми поведінки та досвід комунікації. На їх придбання потрібен певний час, якого не має. Відбувається, так би мовити, спроба "прискореної соціалізації". Великі маси людей приймаються за виконання роботи, під час не маючи майже ніякого досвіду суспільної роботи. Виникаючий "вакуум" соціального досвіду, при такій ситуації, часто-густо заповнюється антисоціальним досвідом. (Класичним прикладом процесу різкого зростання рівня A_d у світовій історії є "перебудова" в СРСР).

Таким чином, на основі розгляду динаміки громадянської активності, ми можемо сказати, що для нормального існування суспільства згубними є як низький рівень соціальної активності населення, так і різке його зростання.

Друк поліграфічного центру «ДЕЛЬФІН»
м. Біла Церква, тел. 6-36-61